Tudor Arghezi şi Valeriu Anania

Lucian Vasile BÂGIU

„Dacă cercetăm mai adânc, există o oarecare diferenţă între lucrurile făcute şi cele create. Să facem, putem noi, cei cărora nu ne este dat să creăm."

(Cassiodorus, *Explicarea psalmilor*)

Key-words: *poetic art, sacred, memoirs*

1. Circumstanţele configurării spiritului poetic

Elementul religios constituie o trăsătură definitorie a liricii româneşti. Se impune însă o aserţiune prealabilă: creştinismul acestei religiozităţi (pentru a nu restrânge inutil şi exagerat paradigma către *ortodoxismul* religiozităţii lirice româneşti) şi îndeosebi valoarea estetică a producţiilor lirice încadrabile în categoria amintită vor rămâne subiect al unei inepuizabile polemici exegetice. Cu toate acestea, să remarcăm, programatic, unele consideraţiuni pe această temă: „Trecând peste doctrina teoretică a lui Nichifor Crainic de orientare ortodoxistă şi de un misticism decorativ, mai toţi poeţii de seamă care au publicat în coloanele *Gândirii* au preluat anumite motive religioase pentru valoarea lor strict poetică. Astfel, expresionismul artistic ca tipologie creatoare este dincolo de ortodoxism.

Elementele dogmei creştine s-au transfigurat liric indicând la poeţi ca Blaga, Arghezi, Voiculescu, în primul rând aspiraţia spre purificare, spre un „catharsis sufletesc" (Mincu 1991: 118).

În marginea acestei observaţii a criticii literare intervenim cu unele date biobliografice edificatoare în ceea ce îl priveşte pe Valeriu Anania. Scriitorul debutează, ca poet, în paginile revistei „Ortodoxia", în 1935, cu poemul *Pământ şi cer*, pe când era elev al Seminarului Central din Bucureşti. Aşadar, ni se impune de la bun început, ca inevitabilă şi semnificativă, constatarea formaţiei teologice ortodoxe a scriitorului, precum şi debutul artistic sub auspiciile aceleiaşi dimensiuni metafizice. Apoi, Valeriu Anania s-a numărat printre colaboratorii statornici ai revistei... „Gândirea", publicând, în paginile acesteia, cu o frecvenţă notabilă în anii războiului, „o serie de poeme remarcabile" (Petrescu 1998: 5), recuperate de criticul clujean Liviu Petrescu în 1998: *În singurătăţi, Lumină lină, În nopţi..., Versuri pentru versul meu, Confessio*. Şi nu în ultimul rând: de-a lungul existenţei sale, dintre poeţii pe care i-a cunoscut într-un mod sau altul, Valeriu Anania i-a evocat, în primul său volum de „memorialistică", doar pe trei: Tudor Arghezi, Vasile

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

Voiculescu, Lucian Blaga... Nu lipsit de relevanţă este şi momentul şi contextul în care îi întâlneşte pe fiecare în parte: pe Arghezi în iunie 1942, în casa acestuia, la „Mărţişor", „mitoc al Mânăstirii Dintr-Un-Vis" (Anania 1995b: 15), ca urmare a lecturării, de către maestru, a unor versuri ale tânărului poet Valeriu Anania, publicate în „Gândirea". Pe Lucian Blaga îl cunoaşte în iarna lui 1947, la Cluj-Napoca, prin intermediul Eugeniei Mureşan, soţia protopopului Florea, în casa preotului ortodox. În cazul lui Vasile Voiculescu nu îşi poate aminti exact momentul în care s-au întâlnit, mândrindu-se că astfel pare a fi făcut parte din viaţa sa dintotdeauna; cu toate acestea, Anania şi Voiculescu, alături de Al. Mironescu, Ion Marin Sadoveanu şi, o vreme, Ion Barbu s-au regăsit în 1952 la Antim, unde poetul călugărit Daniil Sandu Tudor ţinea prelegeri despre doctrina palamită. Dintre aceştia, Tudor Arghezi a rămas, declarat şi constant, magistrul spiritual al scriitorului, iar, cu referire la religiozitatea omului V. Voiculescu precum şi a poeziilor sale, Anania ne-a lăsat extrem de subtile observaţii, pe care le vom evoca la momentul oportun. Cert este că ni se impune, încă prin abordarea bio-bibliografică a devenirii poetice a autorului, o apropiere de textul liric de inspiraţie religioasă a celor doi. Şi aceasta este dublată fericit de o constatare a locului valoric pe care îl ocupă poeţii menţionaţi în literatura română de această factură: „pe drept cuvânt putem ţine pe Voiculescu – alături de T. Arghezi – de poet al inspiraţiei religioase româneşti" (Streinu 1966: XV).

Să remarcăm locul care i se conferă poetului Valeriu Anania, de către critica literară, în acest context: „Valeriu Anania trebuie considerat unul dintre cei mai importanţi poeţi de inspiraţie religioasă din literatura română a acestui veac" (Petrescu 1998: 6). Iar exegetul Liviu Petrescu îi aminteşte, ca reprezentanţi prin excelenţă ai acestui „tip" de poezie, pe Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu, Ion Pillat, Adrian Maniu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ioan Alexandru. Între aceştia, exegetul clujean l-ar apropia pe Valeriu Anania mai degrabă de Nichifor Crainic, pe considerentul că, în cazul amândurora

> teologul îl copleşeşte mai întotdeauna pe poet, în sensul că scriitorul nu îşi permite nicăieri să se abată nici măcar cu o iotă de la învăţătura bisericii, pentru a-şi construi o metafizică, e drept, de inspiraţie creştină, dar cu mari libertăţi de interpretare, aşa cum procedaseră, pe de o parte, Lucian Blaga, iar pe de alta, Tudor Arghezi, amândoi mustraţi cu severitate de teologi (Petrescu 1998: 6).

Acceptând „viziunea pur teologică" a poeziei lui Valeriu Anania, aşa cum o denumeşte Liviu Petrescu, ne vom permite să îl raportăm pe Anania nu doar la temele, motivele şi dogma creştină, ci şi la personalitatea celor doi poeţi pe care i-a cunoscut şi care, la modul declarat, l-au influenţat direct în configurarea propriului fior poetic religios, chiar dacă, în ultimă instanţă, mai degrabă disociativ decât asociativ. În acest sens, un alt recenzent al operei poetice – şi nu numai – a autorului, Ioan Pintea, intelectual dublat şi complinit de împărtăşirea calităţii de preot, îl situează pe Valeriu Anania sub o altă zodie a poeziei de inspiraţie creştină, contrazicând involuntar consideraţiunile lui Liviu Petrescu:

> Nu l-aş aşeza ca poet lângă Nichifor Crainic, ci mai degrabă într-o descendenţă argheziană, care demonstrează asemeni lui Paul Valery că totuşi creaţia este o facere, un meşteşug care atrage, fără doar şi poate, o mistică, un mister inefabil (Pintea 2001: 196).

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

Dificil de încadrat ca poet într-o anumită formulă a istoriei literare sau în contextul poeziei actuale, Valeriu Anania pare a fi glisat între estetica celor doi poeți religioşi pe care i-a întâlnit în perioada „uceniciei" sale literare. De la Tudor Arghezi preia ideea creației poetice ca meşteşug, de la V. Voiculescu pe cea a rugăciunii şi a euharistiei prin poezie. Este un amalgam ce se va topi în retorta propriei arte poetice într-un suprem efort de omogenizarea a contrariilor, caracteristică de altfel specifică biografiei şi întregii opere a lui Valeriu Anania.

Considerăm util a releva modalitatea în care autorul însuşi îi evocă pe cei doi poeți religioşi, impactul anumitor trăsături ale personalității acestora determinând o involuntară configurație a propriei sale creații poetice. Într-o formulă a *coincidentia oppositorum* am spune că, pentru Valeriu Anania, Tudor Arghezi, prin comparație cu V. Voiculescu, poate fi caracterizat ca spirit meditativ vs. spirit contemplativ.

Personalitatea lui Tudor Arghezi se relevă copleşitoare în receptarea acesteia de către conştiința autorului, afinitatea de profil existențial dintre cei doi fiind exprimată cât se poate de explicit de memorialist:

> restituindu-mă stării de umilință lăuntrică, aşa cum îi stă bine unui ucenic şi aşa cum o avea şi el, la ceasul de singurătate al miezului nopții, când lucra sub aripa îngerului (Anania 1995b: 9).

Starea de umilință lăuntrică, solitudinea şi auspiciile sacrosancte ale aripii îngerului sunt motive ce revin obsesiv în lirica lui Valeriu Anania, astfel înțelegându-le originea biografică, dincolo de semnificația literară, prin identificarea acestora ca stări funciare ale magistrului spiritual. Opera lui Arghezi se manifestă asupra tânărului călugăr Anania ca o fascinație a paradoxului: „Mă împrietenisem cu poezia lui prin a fi început s-o resping. Mă urmărea, dar nu ca o obsesie, ci ca pânda unui duşman furişat în odaie" (Anania 1995b: 9, 10). Duşmanul furişat în odaie va fi exprimat artistic în poezia *De-atâtea ori* a volumului *Anamneze* (1984), unde ochiul care îl urmăreşte obsesiv în întuneric nu poate fi decât acela al îngerului, adesea resimțit de autor ca paradigmă a extazului şi a agoniei, a harului şi a damnării. Poezia lui Arghezi se instituie în îndeplinirea unui rol actanțial similar: încercând să se convingă de necesitatea disocierii de conținutul acesteia, Anania va constata că nu poate decât să revină obsesiv la ideile sale, apropiindu-şi-o mereu, revelându-i-se, necontenit, familiară şi funciară... „Răul necesar"...

De altfel Valeriu Anania pare a avea, în perioada debutului poetic din „Gândirea", ceea ce se poate denumi o conştiință a statutului de inerent epigon al lui Arghezi:

> La rându-mi, îmi surprindeam versul furat de nişte cadențe care nu erau ale mele, şi ştiam că izul lor nu-i va face nici o plăcere lui Nichifor Crainic, care începuse să mă publice în *Gândirea* (Anania 1995b: 10).

Tot acum autorul însuşi lămureşte măsura în care debutul său poetic ar putea fi raportat la poezia lui Nichifor Crainic:

> Şi tot de paradox ține şi faptul că, după câteva şovăiri, m-am îndepărtat de fermecătorul dascăl de teologie, pe care aveam să nu îl mai văd niciodată, şi mi-am alipit sufletul de acela al heruvimului bolnav (Anania 1995b: 24)

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

Dar şi contemporanii resimţeau evidenţa, ceea ce îl determină pe Radu Pătrăşcanu să îi dedice lui Anania următoarea strofă, în volumul *Cântecul Argonauţilor*:

> Purtând chemarea ce-o aveau aezii / Şi-n suflet cu adevărat pe Dumnezeu, / Absent şi grav, părintele Vartolomeu / Psalmodiază-n liniştea grădinii pe Arghezi (cf Anania 1995b: 10).

Poeticitatea formală a bruioanelor în versuri ale lui Valeriu Anania constituia un transparent ecou al sonorităţilor argheziene. Aceasta este explicabil şi în virtutea unor coincidenţe, similitudini şi afinităţi ale structurii şi circumstanţelor existenţiale comune.

Din biografia lui Arghezi se poate desprinde un amănunt doar parţial împărtăşit de Valeriu Anania, elementul absent fiind subtil dimensionat estetic de învăţăcel. În 1905 Arghezi era cunoscut ca ierodiaconul Iosif Theodorescu, fiind călugăr în cadrul Mitropoliei Munteniei, dar era deja, se pare, tată natural al primului său fiu, viitorul cineast parizian Elie Lotar. În poezia călugărului Valeriu Anania acest „păcat al tinereţilor" călugărului Iosif va fi metamorfozat într-o mereu reiterată postură a asimilării versului ca propriul fiu, altfel inexistent şi nostalgic regretat. Foarte adeseori poetul Anania se adresează cuvântului utilizat în creaţie precum s-ar adresa odorului trimis în lume... Tot la Arghezi se raportează Anania atunci când îşi argumentează preferinţa pentru utilizarea termenilor arhaici sau cel puţin specifici universului monahal, magistrul servind ca exemplu de strălucit precursor. În acest sens afirmaţia lui Arghezi din *Predoslovia* semnată cărţii de debut a lui Anania, *Mioriţa*, se vrea a fi însuşită întocmai de memorialist ca o profesiune de credinţă: „La mânăstire am citit în limba veche a bisericii graiul cu adevărat românesc şi aş bănui că fără cărţile mânăstirii aş fi lucrat mai prost decât lucrez" (Anania 1995b: 12). Aşadar ambii poeţi folosesc experienţa monahală ca factor catalitic în configurarea propriei expresii poetice. De asemenea setea amândurora de a-şi îmbogăţi vocabularul artistic este amplu evocată, uneori ajungându-se la deconcertate constatări ale novicelui: un cuvânt crezut ca descoperit de el însuşi în mod fericit, prin „anchete lexicale" în gospodăria a două călugăriţe, anume „ţintaură", asupra căruia Anania face speculaţii etimologice detectivistice, este aflat, peste ani, în opera maestrului: „Pe subt o ţintaură/ S-a ivit o gaură" – *Horă de şoareci* (Arghezi 1990: 204).

Frânturi de biografie ale omului şi ale scriitorului Arghezi vor constitui, într-un fel sau altul, repere ce vor influenţa, conştient sau involuntar, creaţia lui Valeriu Anania. O scrisoare datată 17 octombrie 1943 şi trimisă de Arghezi lui Bartolomeu Anania din lagărul de la Târgu-Jiu relevă o altă trăsătură comună celor doi – dragostea de neam, care este mult mai explicit exprimată artistic în dramaturgia sau în proza lui Anania, dar, incidental, şi în poezia sa, prin volumul *File de acatist* (1976) sau poezia *Clepsidra* din volumul *Anamneze* (1984) sau chiar ultimul volum, *Imn Eminescului* (1992): „cred în viitorul şi puternicia neamului nostru, căruia fiecare dintre noi, în felul lui, i-a dat din inima şi din cugetul lui câte ceva" (Anania 1995b: 34). O ipostază specifică scriitorului Arghezi, ce revine adeseori în lirica lui Anania şi nu numai, o constituie solitudinea extremă. Cu referire la Tudor Arghezi citim:

> […] acest *pater familias* al Mărţişorului lor purta în sine, ca pe o taină, singura însuşire socială cu care intrase în mânăstire şi ieşise apoi în lume: vocaţia singurătăţii (Anania 1995b: 16).

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

Fie că vom identifica frânturi autobiografice ale recluziunii forţate, îndeosebi în ciclul *Iluminatul* din *File de acatist* (1976), sau ale solitudinii impuse de opţiunea celibatului preoţesc, fie că vom interpreta strict postura de însingurat a poetului între semenii săi, cert este că şi acest aspect va fi valorificat estetic de către Anania, după ce anterior îl cunoscuse ca fiind specific magistrului Arghezi. Ca urmare a încurajărilor primite din partea magistrului pe data de 5 martie 1950, după lecturarea de către reputatul scriitor a cincisprezece poezii de-ale novicelui, Anania va dobândi certitudinea necesară surmontării impasului scrierii primei opere împlinite:

> Am început să scriu *Mioriţa* în vara lui 1950, după ce poetul îmi spulberase îndoielile şi mă încredinţase că sunt pe un drum propriu, bătut timp de douăzeci de ani de ucenicie, cu propriile mele tălpi (Anania 1995b: 68).

Însă conţinutul memoriilor ne dezvăluie şi faptul că afilierea fundamentală a artei poetice a lui Valeriu Anania este de factură argheziană: „altarul poetului, unde se oficia, noapte de noapte, înfricoşătoarea taină a prefacerii pâinii în cuvânt" (Anania 1995b: 14). Creaţia poetică înţeleasă ca oficiere a ritualului creştin, asimilarea funcţiei cuvântului literar aceleia a tainei împărtăşaniei din trupul şi spiritul christic, euharistia, vor determina configurarea a nu puţine arte poetice ale lui Valeriu Anania, cu siguranţă segmentul cel mai împlinit estetic al liricii sale. Incidental se insinuează şi mărturisirea însuşirii scrisului anticalofil, deşi metaforic, împins până la „estetica urâtului" în cazul maestrului, de care însă nu a fost străin nici Anania, dacă ar fi să ne referim doar la *Înviere* din volumul *Anamneze* (1984):

> Deseori, metafora e un musafir pe cât de nepoftit, pe atât de atrăgător; în acest caz, trufa literară trebuie să ignore manierele elegante şi primul lucru la care trebuie să renunţi este politeţea faţă de tine însuţi (Anania 1995b: 17).

Dincolo de controversele iscate de religiozitatea versurilor argheziene, Anania ne lasă o mărturie care ambiguizează şi mai mult atitudinea faţă de creştinism a omului Arghezi:

> n-am ştiut de ce îl preocupa, până la obsesie – şi cred că de-a lungul vieţii întregi, ca şi pe Gala Galaction, de altfel – convertirea lui Saul pe drumul Damascului (Anania 1995b: 62).

S-ar putea ca, întocmai după cum ireverenţiozitatea religioasă a versurilor argheziene a constituit „răul fascinant" pentru religiosul poet Anania, tot astfel misterul convertirii la dreapta credinţă a inchizitorului Saul, Apostolul Pavel, va fi constituit „binele seducător" pentru „ereticul" poet Arghezi.

În ceea ce îl priveşte pe V. Voiculescu, se poate spune că acesta a complinit complementar ceea ce nu se regăsea expres la Arghezi. Solitudinea continuă a fi remarcată şi în cazul său de Anania, „o singurătate de eremit" (Anania 1995b: 216), dar dublată şi încununată de o experienţă interioară ce, cu siguranţă, îi va fi lipsit lui Arghezi: iniţierea isihastă. Această „uriaşă aventură a spiritului" consideră Anania că a determinat crearea *Ultimelor sonete închipuite ale lui Shakespeare...*, „adevărata şi marea lui poezie" (Anania 1995b: 216). Constatăm că scriitorul de formaţie teologică, chiar călugăr, nu se lasă furat de amăgitorul cânt de sirenă al poeziei antume a lui Voiculescu, adeseori explicit – dar şi ornamental/manierist – creştină: „ producţia lui literară, uneori cam descriptivă şi convenţională – ca să nu

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

spun tezistă" (Anania 1995b: 220). Valeriu Anania are discernământul estetic de a aprecia la justa valoare creația postumă, în care însă predominantă va fi problematica statului de faur al artistului şi acela de creație mistică a poeziei. Tocmai acest substrat conceptual va determina cele mai remarcabile producții estetice ale liricii lui Anania. De altfel, V. Voiculescu este cel care afirmă răspicat dreptul unui scriitor, fie el şi de inspirație creştină, de a nu urma dogma, ci de a-şi permite inițiative personale, inedite, poate eretice sau păgâne prin raportare la teologia creştină, dar autentice sub raport estetic: „în favoarea libertății unui autor de a-şi scrie opera aşa cum crede şi cum o vede el" (Anania 1995b: 222). Dacă sfatul ar fi venit din partea lui Arghezi ar fi părut doar firesc. Aparținându-i lui Voiculescu, are sentința unui verdict edificator pentru scriitorul în devenire Valeriu Anania.

„O subtilă lecție de poetică" îi oferă V. Voiculescu lui Valeriu Anania în data de 2 octombrie 1955, când îi dedică *Adaos la o poezie a părintelui Anania* (cf Anania 1995b: 230–231), anume manuscrisul-bruion *Miezonoptică* (cf Anania 1995b: 227–229), rânduri din care tânărul poet deduce anumite repere estetice care îi vor sluji în redactarea viitoarelor autentice creații lirice:

> El voise să mă înştiințeze, pe această cale şi în acest mod, că adevărata poezie, cea care abordează universul metafizic, nu trebuie implicată în răfuieli contingente, ci se cere păstrată la marile altitudini. Transfigurarea nu suportă desfigurare, sublimul nu poate *suferi contrafacere*. [...] lamentațiilor mele de peregrin terestru, scormonitor de morminte, poetul le răspundea printr-un optimism robust, reconfortant, ancorat în absolut (Anania 1995b: 232).

Tocmai acest „optimism robust, reconfortant, ancorat în absolut" va fi dimensionat artistic de poetul Anania, care va fi realizat, involuntar, un traseu similar aceluia al lui V. Voiculescu, ce dobândise, la maturitatea biologică şi artistică, starea de *isihie*:

> Nu multora le spune ceva acest cuvânt grecesc, care înseamnă linişte, pace lăuntrică, dar cu un înțeles deosebit de acela pe care oamenii de rând, neinițiații, i-l acordă. E vorba de o pace interioară, care este, în acelaşi timp, nepace, nelinişte. Ea nu poate fi confundată cu aceea, de pildă, a insului ajuns la o anumită vârstă, suficient luişi, întru suprema împăcare cu existența, a omului care se contemplă pe sine privind împrejuru-i. Isihia e o linişte creatoare, neastâmpărată, în continuă mişcare, dar nu o rotire pe orizontală, ca aceea a vulturilor, ci o largă înşurubare pe verticală, ca învârtirea iederii pe tirs, un urcuş în spirală către înălțimile cele mai de sus, acolo unde se consumă Logodna contemplației poetice (Anania 1995b: 232, 233).

De altfel, autorul memoriilor realizează o distincție clară a receptării religiozității celor doi poeți între care nu a considerat necesar a opta, aflându-le loc într-o paradigmă comună. Arghezi

> era un religios de tip meditativ, care renunțase la orice formă de ritual şi se concentrase în cugetare. El spunea, şi nu numai în poezie: „*Te caut, mut, te-nchipui, te gândesc*" sau: „*Rugăciunea mea e gândul*" (Anania 1995b: 233).

V. Voiculescu

> era un contemplativ, pe o treaptă cu mult superioară. Nici contemplația lui nu avea un sens comun; el nu trăia starea de extaz, adică de revărsare a spiritului în afară,

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

> ci pe aceea de entaz, înmănunchere a sufletului în propriul său interior, o perpetuă angajare în urcuşul lăuntric (Anania 1995b: 233).

Unde s-ar plasa Valeriu Anania între cei doi? Deşi magistrul său spiritual rămâne Arghezi, deşi afirmă că nu a fost practicant al isihiei, o caracterizare a poeziei lui Voiculescu ne oferă un răspuns destul de concludent. Din sursă de inspiraţie a poeziei, isihia a devenit pentru Voiculescu, treptat, inspiraţia însăşi, ceea ce a determinat scrierea *Ultimelor sonete...*

> Tocmai de aceea cred că este impropriu să se vorbească despre o poezie de „inspiraţie religioasă" a lui Voiculescu; însăşi rugăciunea lui era artă. Contemplaţia avea drept rezultat poezia (Anania 1995b: 233).

Parafrazând, putem afirma, că însăşi poezia lui Anania este rugăciune...

Extrem de semnificativ este faptul că, într-un studiu ulterior apariţiei volumului de memorii, care se intitulează *Poezia religioasă română modernă. Mari poeţi de inspiraţie creştină*, în momentul în care Valeriu Anania îşi încheiase activitatea artistică şi deci opera literară, autorul încearcă, din postura „exegetului amator", să argumenteze că poezia „răzvrătitului" Arghezi „trădează necontenit, de la un capăt la altul, un *homo religiosus* cum nu avem altul în întreaga literatură română" (Anania 1995a: 157). Afirmaţia, paradoxală, se întemeiază însă pe o observaţie extrem de subtilă a poetului Valeriu Anania. Religiozitatea versurilor argheziene trebuie înţeleasă prin prisma „comuniunii cu prezenţa nevăzută a lui Dumnezeu în miracolul cuvântului scris. Nefiind în stare să străpungă misterul, poetul şi-l asumă." (Anania 1995a: 157). Această comuniune cu divinitatea absconsă în miracolul creaţiei artistice este, în fapt, caracteristica funciară a operei poetice a lui Valeiu Anania însuşi, determinând redactarea celor mai împlinite versuri proprii. Neputând afla obiectiv religiozitate în omul cotidian Arghezi sau o trăire „înduhovnicită" întru dumnezeire, ca expresie explicită în opera maestrului, discipolul Valeriu Anania a decantat religiozitatea argheziană în cea mai subtilă dintre dimensiunile unei personalităţi artistice: la nivelul *poiein*-ului. Un alt studiu imediat ulterior publicării volumului de memorii şi intitulat *V. Voiculescu sau liniştea supremă a iubirii* oferă lămuriri în ceea ce priveşte viziunea lui Valeriu Anania asupra creatorului poet V. Voiculescu: „poetul e, într-adevăr, creatorul propriei sale poezii, dar el poate fi şi instrumentul prin care rostirea Logosului devine articulată, sensibilă, comunicabilă" (Anania 1995c: 191). (Sunt citate, ca exemplificare, trei versuri ale poeziei *Vorbesc în dodii*, redactată la 17 martie 1958, când V. Voiculescu îşi încheia, practic, opera poetică: „O, Doamne... / Poate mă ştii... sunt faur de sonete / Şi-mi aţintesc, pe ritmuri îndelete, / Urechea inimii la paşii Tăi."). Prin aceasta Valeriu Anania află paradigma comună în care îi poate integra pe cei doi faţă de care s-a mărturisit o viaţă ucenic în ale artei poetice. Pentru Valeriu Anania actul creaţiei artistice nu face „decât" să îl reproducă pe cel demiurgic, la scară umană, prin nemijlocita participare a suflului ontic. Cuvântul scris ca reprezentant terestru, „materialnic", al Logosului este „piatra unghiulară" a artei poetice a lui Valeriu Anania. Remarcabil efort de a concilia contrariile, considerate de autor confinităţi congenere.

Se poate afirma, în lumina unei atente interpretări a creaţiei poetice a lui Valeriu Anania, că autorul a cunoscut – sau a râvnit la a cunoaşte – autentic starea

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

de isihie prin intermediul artei, „logodna contemplației poetice”, amintindu-şi însă, mereu, de „altarul poetului, unde se oficia, noapte de noapte, înfricoşătoarea taină a prefacerii pâinii în cuvânt”. Ceea ce îl va fi determinat pe Ioan Pintea să îl raporteze pe Valeriu Anania, în 1999, ca poet, la cei doi:

> Poezia Înalt Prea Sfințitului Bartolomeu Anania se aşază undeva între Arghezi şi Voiculescu. Extrem de interesant este că păstrează o revoltă tipic argheziană şi preia o adâncime voiculesciană, tipic mistică, lucru care ar trebui observat de critica românească (Pintea 1999: 8).

2. Rotonda plopilor aprinşi

Valeriu Anania oferă un răgaz de neprețuită desfătare estetică abordând cu aparentă detaşare a profesionalismului artistic un gen literar din ce în ce mai apreciat şi mai cercetat: memoriile. Poet, prozator, dramaturg de certă valoare, scriitorul nu ezită, şi bine face, să trudească asupra timpului intern al ființei sale pentru a ne încânta cu amănunte necunoscute din viața unor scriitori de prim rang, pe care i s-a rostuit a-i fi întâlnit şi apreciat:

> Timpul naratorului din *Rotondă* se confruntă multiform cu timpul memoriei, acesta din urmă revigorat de sensibilitatea unui poet şi verticalizat de meditația unui reflexiv (Ciopraga 2001: 167).

Volumul ni-i relevă, în ipostaze inedite, pe Tudor Arghezi, Gala Galaction, Anton Holban, Victor Papilian, Lucian Blaga, Ion Luca, Marin Preda, Vasile Voiculescu. Însă nu se reconstituie sec, pur informațional, ci tonul cald, intim, al istorisirii a fost conştientizat programatic de către autor:

> Nu am intenționat să fac aici istorie literară, deşi e de bănuit că împătimiții acesteia vor avea ceva de reținut. [...] Unei exactități controversabile i-am preferat onestitatea aproximației. [...] Cartea mea se vrea citită mai mult în spirit decât în literă. Adevărurile ei sunt mai întâi sufleteşti (Anania 1995b: 5).

Şi, ca un plus personal al memoriilor sale, ni se configurează „crâmpeie de autobiografie spirituală” dintr-un resort firesc:

> e pentru că numai ele explică ce am căutat eu în viața unor oameni, ce au căutat ei în viața mea, ce şi cât am învățat – sau nu am învățat – de la ei, urmele lăsate de paşii lor pe propriile mele poteci (Anania 1995b: 6).

Volumul este definitivat, după datarea *Cuvântului înainte*, încă din decembrie 1982, la Văratec. Însă geneza sa îşi află originile mult înapoi în timp, determinată fiind de însemnările pe care publicistul Valeriu Anania le realiza în America, evocându-l pe Tudor Arghezi, în revista şi almanahul „Credința” (1966–1969), dar şi în caseta literară „Noi” (1970). Tot din acea perioadă datează şi primele însemnări despre Ion Luca („Credința”, 1969). Pasaje întregi ale acestor articole se regăsesc reproduse – sau chiar citate – de către autor în paginile *Rotondei plopilor aprinşi*, aici însă indiscutabil materialul primind o organizare internă mult mai structurată, precum şi o amplitudine considerabil superioară.

Aproape o treime din numărul paginilor îi este dăruită lui Arghezi, într-o emoționantă şi sinceră declarație de nețărmurită dragoste creştinească şi omagiu

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

literar al discipolului către magister, postură declarată expres de la bun început: „aşa cum îi stă bine unui ucenic" (Anania 1995b: 9). Încă de la Detroit, în 1970, Anania se exprima despre evocarea lui Arghezi amintind de „propria ta implicare în contextul istorisirii" (Anania 1995b: 7), aşadar logica naratorului homodiegetic, martor şi protagonist al istoriei discursului literar, alături de postura de martor şi protagonist al istoriei factuale, care ni se creionează veridic. Onestitatea autorului ne vorbeşte despre un „sentiment al datoriei" pentru prietenul său, dar şi pentru istoria literară. Întâlnirea dintre Anania şi Arghezi este resimţită ca „gest al destinului", sau, cum avea să declare peste şapte ani în volumul de nuvele *Amintirile peregrinului apter*, „nimic nu este întâmplător pentru că totul este semnificativ" (Anania 1990: 220). Şi ce consideră autorul semnificativ din viaţa poetului lipsit de şcoală literară imediată? Fapte şi atitudini extrem de diverse.

Arghezi ni se înfăţişează ca un foarte priceput gospodar mic-burghez, casa lui din strada Mărţişor părând a fi o reiterare a universului lui Noe, un tărâm în care poţi afla cele mai felurite viețuitoare, o menajeria paradisiacă, poate astfel înţelegând mai bine geneza *Cărţii cu jucării* (pagină de inegalabil umor al povestirii când Arghezi îşi dovedeşte mărinimia faţă de Anania dăruindu-i două capre ce trebuiau transportate cu trenul până în Glăvi, Vâlcea). Pisicile nenumărate permit o paralelă cu „gospodăria" din Key West a lui Ernest Hemingway. Turnulețele decorative îi conferă aerul unui „mitoc al Mânăstirii Dintr-Un-Vis" (Anania 1995b: 15)[1]. Însă această lume aparte camufla o particularitate a poetului, poate moştenită din scurta sa experienţă monahală: vocaţia singurătăţii. Deşi în conflict deschis cu unele figuri nu de la Cernica, ci de la Mitropolia Ungrovlahiei, arhiereul Sofronie Vulpescu, care l-au determinat să părăsească repede rasa călugărească pentru a pleca aiurea în Elveţia, Arghezi îşi exprimă faţă de Anania dorinţa de revedea Cernica în iunie 1949, după aproape 50 de ani. Excursia este memorabilă, poetul rebel fiind impresionat până la lacrimi de reîntâlnirea cu fratele Petre, singurul supravieţuitor al colegilor săi, care nu-l recunoaşte nici după figură, nici după numele monahal, părintele Iosif ierodiaconul, ci după numele de Tudor Arghezi... Emoţia pe care poetul nu şi-a putut-o reprima în acel context precum şi afinitatea de substanţă sufletească ce se s-a stabilit între el şi autorul memoriilor îi permite lui Anania să exprime un portret interior al lui Arghezi care surprinde trăsături nebănuite ale poetului:

> În fiinţa lui intimă, poetul era un mare emotiv, dar în acelaşi timp era posedat de un demon care-i denunţa emotivitatea drept slăbiciune şi-l făcea să se împotrivească propriei lui naturi. Ironia, sarcasmul, deriziunea, grotescul erau tot atâtea arme cu care el se apăra pe sine însuşi. Lacrimii interioare îi opunea virulenţa unui verb coroziv, menit s-o strivească. [...] Arghezi nu vedea lumea printr-o oglindă strâmbă, ci o strâmba el însuşi spre a-şi disimula propriile-i afecte, de care se sfia în faţa oamenilor şi, poate, în faţa lui însuşi (Anania 1995b: 49).

După ce Anania l-a cunoscut pe Arghezi în iunie 1942, ca urmare a unor versuri ale tânărului publicate în „Gândirea", o legătură de suflet se va statornici

[1] Sintagma fusese folosită anterior de către autor, apropape identic, în poemul dramatic *Du-te, vreme, vino, vreme!* (!971), unde, referindu-se la protagonistul Făt-Frumos, îl numeşte „domn al Ţării Dintr-un Vis!" (Anania 1982: 55).

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

între cei doi. Experimentatul poet îl va sprijini permanent pe învățăcel, însă după o logică extrem de rafinată, neîngăduindu-i o altă formulă de adresare decât simplul „domnule Arghezi" şi neacceptând principial convenția stabilirii explicite a relației maestru-novice. Inerentelor deznădejdi ale oricărui tânăr artist în căutarea vocației li se va răspunde: „Îndoielile nu te vor părăsi nici la optzeci de ani, m-a încurajat el. E tot ce i se poate întâmpla mai bun unui scriitor" (Anania 1995b: 19). Unui alt poet amator, Grigore Melidoneanu, i se va oferi o definiție a poeziei după Verlaine: „Nuance, rien que la nuance" (Anania 1995b: 20), opțiune determinată şi de refuzul categoric al lui Arghezi de a se exprima despre poezie în general sau despre propriul său atelier artistic. Indiscutabil Valeriu Anania reconstituie portretul lui Tudor Arghezi prin prisma influenței covârşitoare pe care mentorul a realizat-o asupra debutantului, admisă ca atare de memorialist, care se regăsea într-o dramatică tentativă de a se desprinde de sub tutela estetică a maestrului, fără însă a fi reuşit pe deplin. Chiar şi particularitățile caracteristice ale poetului Arghezi sunt exprimate prin fraze ce se pliază perfect asupra alcătuirii unui portret intim al lui Anania însuşi: „se ascundea, nebănuit, altarul poetului, unde se oficia, noapte de noapte, înfricoşătoare taină a prefacerii pâinii în cuvânt" (Anania 1995b: 14). Este întocmai esența cuvântului poetic al lui Anania, înțeles ca materializare a logosului, creația sa artistică fiind adeseori asemănată oficierii ritualului de taină de către preot.

Arghezi evocă o serie de scriitori în felurite ipostaze: Sadoveanu este oferit ca exemplu de unic scriitor ce-şi permitea să ceară banii în avans editorilor, în speță lui Toneghin, de la „Cartea Românească". Disputa celebră dintre Nichifor Crainic şi Arghezi este sintetizată în două caracterizări reciproce extrem de plastice: „– Tudor Arghezi, această insanitate a literaturii române!"; „– Nichifor Crainic e un excrement uscat, ca şi hapurile cu care îl vinde pe Dumnezeu la tarabă!" (Anania 1995b: 24). De asemenea Arghezi îl revocă pe Rebreanu, deşi nu-i citise decât o filă dintr-un roman recent, *Gorila* sau *Amândoi*: „Rebreanu nu ştie să scrie. E o carte proastă" (Anania 1995b: 36). Pe de altă parte, Arghezi a luat partea unor scriitori în momente de grea cumpănă, aşa cum a putut şi el: reconsiderarea lui Octavian Goga de către Academie, afirmarea valorii lui Camil Petrescu când unii i-o negau vehement, intervenția pentru oferirea unei locuințe lui Radu Gyr prin 1956, când acesta ajunsese în ultimul hal al degradării fizice. Cel mai interesant este cum un evreu, Imanuel Weissglass (Ion Iordan, semnatarul unei traduceri a lui *Faust* de Goethe publicată în 1957, în opinia lui Arghezi mai bună decât traducerea lui Blaga) se pare a fi scăpat de la deportarea dintr-un lagăr românesc într-unul german doar pentru că ofițerul român a descoperit că evreul îl citeşte şi îl apreciază pe Arghezi, aşadar cultura a spart intoleranța rasistă. De altfel, antisemitismul din timpul războiului, sub Antonescu, este văzut printr-o grilă „obiectivată" de către Anania:

> Dacă antisemitismul, în nuanțe moderate, se consuma mai mult la nivel oficial, al autorității de stat, în mentalitatea generală a unei anume societăți filosemitismul avea reputație îndoielnică, dacă nu chiar odioasă. (Anania 1995b: 26).

Nu este trecut cu vederea faptul că în România au existat lagăre de concentrare pentru evrei. Anania nu ascunde propria sa atitudine în acel context: a dat dovadă de laşitate față de perspectiva de a fi văzut în compania unui evreu, de altfel om foarte rafinat şi de o rară noblețe spirituală, Alecu Westfried.

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

Conştientizându-şi nemernicia, „eu, creştin îmbrăcat în schima abnegaţiei” (Anania 1995b: 28), Anania îşi va cere iertare omului nedreptăţit.

Alţi scriitori sunt evocaţi de Anania, aşa cum au apărut în aceeaşi perioadă, în contextul creionării propriei biografii a tinereţii: la înfiinţarea revistei de cultură „Dacia Rediviva”, în 1941, Anania intră în conflict cu Dan Botta şi se răzbună pe acesta intervenind „impertinent” în polemica dintre Dan Botta şi Lucian Blaga, spre stupoarea preopinentului. Episodul prilejuieşte şi creionarea unui crâmpei inedit de biografie personală, relevându-ni-se un Valeriu Anania de douăzeci de ani, proaspăt absolvent al Seminarului Ortodox, încă necălugărit, lucrând ca chelner, în iulie 1941, pentru a plăti datoriile restante ale revistei „Dacia Rediviva” şi pentru a finanţa un număr consistent dedicat lui Mihai Eminescu. Articolul semnat de autor, *Condiţia existenţei terestre a lui Eminescu*, este recuperat de Sandu Frunză în 1995 în volumul *Din spumele mării*. Şerban Cioculescu, ajuns la limita privaţiunilor materiale, îşi vinde la Biblioteca Patriarhiei, unde Anania lucra pe atunci sub oblăduirea Patriarhului Justinian, o carte rară, publicată la Veneţia în 1586, *Dialoghi piacevoli* de Stephano Guazzo, în paginile căreia este reprodusă o poezie de Petru Cercel, o *Rugăciune* în strofe danteşti (care va fi reprodusă integral de autor în volumul *Cerurile Oltului*). Anania descoperă în aceeaşi postură de bibliotecar că George Coşbuc a fost angajat de Patriarhie pentru o revizuire a *Bibliei* pentru care poetul a şi lucrat asupra *Pentateuhului,* fără a mai continua, fără a se şti de ce. Momentul prilejuieşte şi atestarea interesului manifestat de Valeriu Anania pentru diortorisirea textului sfânt, pe care urma a o împlini el însuşi peste ani:

> acestea erau ceea ce se cheamă o diortorisire, adică o îndreptare a limbii. Uitaţi-vă, creionul a puricat rând pe rând, a înlocuit cuvintele uzate cu echivalente proaspete, asupra altora a pus semnul întrebării, pentru altele propune două sau trei variante (Anania 1995b: 56).

Primii lectori ai primei scrieri a lui Valeriu Anania, poemul dramatic *Mioriţa*, definitivat într-o primă variantă încă din iulie 1953, au fost Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Al. Mironescu, Vasile Voiculescu, ultimii doi determinând operarea unor retuşuri ale dramei.

Însă o mare carenţă a evocării o constituie trecerea sub tăcere a suferinţelor provocate lui Anania de către regimul totalitar comunist. De exemplu, nu se precizează care a fost motivul pentru care *Mioriţa* nu a fost publicată în intervalul 3 iunie 1958 (când manuscrisul era gata prefaţat de Tudor Arghezi şi înaintat editorului Alexandru Balaci) şi 21 mai 1965 (când la împlinirea a 85 de ani Arghezi îşi exprimă dorinţa de a-şi vedea prefaţa publicată). În cazul lui Arghezi, Anania descrie atât detenţia din 1943 din lagărul de la Târgu-Jiu, ca urmare a pamfletului *Baroane* la adresa ambasadorului Germaniei hitleriste la Bucureşti, Manfred von Killinger, cât şi privaţiunile extreme pe care le-a îndurat între 1949–1955, când comuniştii îi luaseră cartela alimentară şi nu mai avea nici cum să le ia copiilor zahăr, când aproape nimeni nu-l mai onora cu prezenţa de ziua lui, pentru a nu fi rău văzuţi de Securitate (excepţie fac Domniţa şi Dumitru Gherghinescu-Vania) şi când un călugăr pe numele său Dionisie Lungu face un gest de mare omenie, aducând din banii săi o mie de lei soţiei marelui poet, Paraschiva, motivând că el face ascultare Maicii Domnului, care i-a poruncit astfel... Când inclusiv fiul lui Arghezi a fost

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

întemniţat de comunişti, prin 1949-1950 şi nici măcar Gala Galaction, deputat, nu putea face nimic, Arghezi i-a scris deznădăjduit direct Anei Pauker, cerând eliberarea fiului în virtutea cărţilor pe care tatăl le-a dăruit culturii naţionale. În 1955, când Arghezi „se reabilitează" cu volumul *1907* şi este ales membru al Academiei, maestrul, consecvent spiritului său incisiv şi sarcastic, nu îşi refuză plăcerea de a atrage atenţia unui oficial că a întârziat vreme de zece ani cu luarea deciziei... În schimb Anania nu poate să ne spună că lui nu i-a publicat nimeni poemul dramatic pentru că fusese condamnat la 25 de ani muncă silnică de acelaşi regim, („Biblioteca a fost năpraznic văduvită de bibliotecar" – Anania 1995b: 57–58), iar vreme de şase ani nu a mai putut lucra la dramaturgia sa decât în minte şi în suflet.

Să nu uităm că volumul de memorii a trebuit să apară în 1983. Restul a fost spus mai târziu:

> – Vă mulţumesc, domnule Arghezi! Şi mă rog de iertare dacă aceste rânduri vor fi tulburat ceva din îndelunga, sfânta noastră sufletească intimitate. Le-am spicuit de ici şi de colo la statura ceasului de-acum. Pentru celelalte e încă prea devreme. Sau, poate prea târziu (Anania 1995b: 74),

declară Valeriu Anania la mormântul lui Tudor Arghezi, la finalul amintirilor. Din fericire nu a fost nici prea devreme, nici prea târziu, căci este o vreme pentru fiecare...

Bibliografie

Anania 2000: Valeriu Anania, *De dincolo de ape*. *Pagini de jurnal şi alte texte*. Ediţie îngrijită şi postfaţă de Ioan-Nicu Turcan, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Anania 1982: Valeriu Anania, *Greul pământului*, o pentalogie a mitului românesc, vol. II, Bucureşti, Editura Eminescu.

Anania 1966: Valeriu Anania, *Mioriţa*, poem dramatic în cinci acte în versuri, cu o Predoslovie de Tudor Arghezi, Bucureşti, Editura pentru Literatură.

Anania 1999: Valeriu Anania, *Mioriţa*. Poem dramatic despre moarte şi viaţă. Ediţia a IV-a. Cu o *Predoslovie* de Tudor Arghezi şi o *Postfaţă* de Liviu Petrescu, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Anania 1998: Valeriu Anania, *Poeme alese*. Cu o prefaţă de Liviu Petrescu, Cluj-Napoca. Editura Dacia.

Anania 1995a: Valeriu Anania, *Poezia religioasă română modernă. Mari poeţi de inspiraţie creştină*, I–II, „Altarul Banatului", III, 1992, nr. 4–6, p. 14–28, nr. 7–9, p. 33–51; „Studii teologice", an XLVI, 1994, nr. 1–3, p. 3–34; reprodus în Valeriu Anania, *Din spumele mării*. *Pagini despre religie şi cultură*. Ediţia îngrijită şi postfaţă de Sandu Frunză, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Anania 1995b: Valeriu Anania, *Rotonda plopilor aprinşi*, memorii, Bucureşti, Cartea Românească.

Anania 1995c: Valeriu Anania, *V. Voiculescu sau liniştea supremă a iubirii*, „Revista de istorie şi teorie literară", an 33, ianuarie-martie 1985; reprodus în Valeriu Anania, *Din spumele mării*. *Pagini despre religie şi cultură*. Ediţia îngrijită şi postfaţă de Sandu Frunză, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Arghezi 1990: Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*, versuri. Prefaţă de Liviu Papadima, antologie şi tabel cronologic de Mitzura Arghezi şi Traian Radu, Bucureşti. Editura Minerva.

Arghezi 1966: Tudor Arghezi, *Predoslovie*, în Valeriu Anania, *Mioriţa*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966.

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

Bartolomeu 1998: Valeriu Anania Bartolomeu, *Cerurile Oltului*. Scoliile Arhimandritului Bartolomeu la o suită de imagini fotografice. Ediția a II-a, cu o prefață de Răzvan Theodorescu, din inițiativa, cu binecuvântarea şi predoslovia la ediția întâi ale Prea Sfințitului Gherasim, Episcopul Râmnicului, Editura Pro.

Ciopraga 1984: Constantin Ciopraga, *Un remarcabil portretist*, „România literară", 17, 8 martie 1984, nr. 10, , reprodus în *Logos Arhiepiscopului Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani*, ediție îngrijită de: Arhid. Ştefan Iloaie, Cluj-Napoca, Editura Renaşterea.

Logos 2001: *Logos Arhiepiscopului Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani*, ediție îngrijită de arhid. Ştefan Iloaie, Cluj-Napoca, Editura Renaşterea.

Petrescu 1998: Liviu Petrescu, *Pământ şi cer*, prefață la vol. Valeriu Anania, *Poeme alese*. Cu o prefață de Liviu Petrescu, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Pintea 1999: Ioan Pintea, *Poeme alese*„Renaşterea", an X, ianuarie 1999, nr. 1 (109).

Pintea 2001: Pr. Ioan Pintea, *Reflecții inegale*, apud *Logos Arhiepiscopului Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani*, ediție îngrijită de arhid. Ştefan Iloaie, Cluj-Napoca, Editura Renaşterea.

Mincu 1971: Marin Mincu, *V. Voiculescu. 1. Poetul. 2. Prozatorul*, în *Critice*, vol. II, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Vladimir 1966: Vladimir Streinu, *Opera literară a lui V. Voiculescu*, prefață la V. Voiculescu, *Capul de zimbru. Povestiri*, vol. I. Editura pentru Literatură.

Tudor Arghezi and Valeriu Anania

The first part attempts to identify the circumstances of the configuration of the poetic spirit of Valeriu Anania, by relating to the personality and work of the two writers who represented declaratively an aesthetic reference: Tudor Arghezi and Vasile Voiculescu. The literary exegesis situates Valeriu Anania as poet at the antipodes of the paradigm of the Romanian religious poetry: as a descendent of Nichifor Crainic's poetic art, as "the theologian almost always overwhelms the poet, in the sense that the writer cannot afford to lose the track of the religious education in order to create a metaphysics, indeed of Christian inspiration, but with various ways of interpretation, in the manner of Lucian Blaga or Tudor Arghezi, both severely reprimanded by theologians" (Petrescu 1998: 6), up to the opposite opinion: "I would not place him as a poet near Nichifor Crainic, but rather as descendent of Arghezi, who thus proves, similarly to Paul Valery that yet creation is a making, a skill which attracts by any means a mystique, an ineffable mystery" (Pintea 2001: 196). Valeriu Anania, albeit difficult to place as poet in a certain formula of history of literature or in the context of present-day poetry, seems to slide between the aesthetics of the two religious poets whom he met in his literary "apprenticeship". He takes over the idea of poetic creation as skill from Tudor Arghezi, while from Vasile Voiculescu he takes over the idea of prayer and Eucharist through poetry. This is a blending that will melt in the retort of his own ars poetica, in a supreme effort of homogenising the contraries, a genuine feature of Valeriu Anania's entire biography and work.

The content of the memoirs reveals the fact that the fundamental affiliation of Valeriu Anania's poetic art is of Arghezian origin: "the poet's altar, where every night there was the frightening mystery of bread's turning into word." (Anania 1995b: 14). The poetical creation understood as a liturgy of the Christian ritual, the assimilation of the function of the poetical word into that of the secret Eucharist from the Christic body and spirit, will determine the configuration of not few of Valeriu Anania's poetic arts, definitely the most accomplished segment of his poetry from an aesthetical point of view. We must remember two of the exegete Valeriu Anania's statements. On the one hand, the religiosity of the

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)

Arghezian stanzas must be understood through "the communion with God's unseen presence in the miracle of the written word. Unable to grasp the mystery, the poet assumes it." (Anania 1995a: 157). On the other hand, the vision upon the poet creator Vasile Voiculescu: "The poet is, indeed, the creator of his own poetry, but he can also be the instrument through which the utterance of the Logos becomes articulated, sensitive, and communicative." (Anania 1995c: 191) Valeriu Anania finds the mutual paradigm for both poets to whose poetic art he has confessed as disciple. For Valeiu Anania, the act of artistic creation does nothing *but* reproduce the demiurgic one, at human scale, through the direct participation of the ontic force. The written word, as terrestrial "material" representative of the Logos is the corner stone of Valeriu Anania's poetic art – a remarkable effort to conciliate the opposites.

In *Rotonda plopilor aprinşi* ('The Rotunda of the Enflamed Poplars') (1983), the writer metamorphoses the inner time of his being in order to enchant us with unknown details of the life of different important writers whom he was meant to meet and appreciate. The volume offers different hypostases of Tudor Arghezi, Gala Galaction, Anton Holban, Victor Papilian, Lucian Blaga, Ion Luca, Marin Preda, Vasile Voiculescu. However, the volume does not have an empty, purely informational character but it is surrounded in a warm, intimate, sensitive and reflexive tone of confession. The volume proves itself incapable of belonging strictly to the memorialistic genre. The profound originality of Valeriu Anania's memoirs is rendered not by the informational content but by the modality in which the narrator (identifiable with the author and sometimes overlapping with the eye-witness character and the protagonist, in a tripartition specific for the genre) views this content. It is not the subject itself, but the discourse, not the story but the telling, not the history but the attitude towards history, which sparkle. Ultimately, we shall not discover in Anania's memoirs the evoked personalities, though this is the apparent intentionality, but Anania himself while revealing the others to himself. "The hero" of these stories is Valeriu Anania himself while the others float inherently in the proximity of his personality. While portraying each of his characters separately, the author writes another page about his self. And every of the evoked proves to be a part of the ontology of his own articulation. Their absence would have meant Valeriu Anania's inexistence, just as the lack of artistic expression with which he evokes would have meant an incomplete and imperfect literary work of his own.

Universitatea Norvegiană de Ştiinţă şi Tehnologie, Trondheim
Norvegia

BDD-A940 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:52 UTC)